

Symposium Passage 15 september 2005

Plaats: Auditorium Christelijke Hogeschool Noord Nederland (CHN), Rengerslaan 8 te Leeuwarden

Programma

- 09.30 uur Ontvangst en koffie
- 10.00 uur Opening door Geert Dales, Burgemeester Leeuwarden (onder voorbehoud)
- 10.15 uur Lezing over de rol van vormgeving door mevr. Lucie Huiskens, Prensela-stichting voor Nederlandse vormgeving (Vredeman de Vries prijs)
- 10.45 uur Visuele presentatie (Multimediasign NHL)
- Expositie landgoed Vijversburg ('Bos van Ypeij')
- Animatie Kenniscampus Leeuwarden
- Animatie facelift Leeuwarden
- 11.00 uur Pauze
- 11.15 uur Agenda voor de toekomst: Leeuwarden als Creatieve Stadsregio
- Deelnemers aan de paneldiscussie:
  - Kees Dorst, TU Eindhoven
  - Jan Tichelaar, ondernemer
  - Hans Mensink, lid CvB NHL
  - Jan Voûte, lector Innovatie NHL
  - Willem Foorhuis, lector Van Hall Larenstein
  - Arno Gielen, Technologie Centrum Noord Nederland (TCNN)
  - Rinus Roelofs, beeldend kunstenaar
  - Gerrit Ybema, AMA, oud-staatssecretaris
- 11.45 uur Lezing door Vincent Icke, hoogleraar astrofysica en beeldend kunstenaar
- 12.30 uur Lunch
- 13.30 uur Workshops:
  - Plattelandsvernieuwing (Willem Foorhuis, lector Van Hall Larenstein)
  - Architectuur & Landschap (Gert ter Haar, manager Academie van Bouwkunst, Hanzehogeschool Groningen)
  - Innovatie (Jan Voûte, lector Innovatie NHL)
  - Waterkunst (Jan Dogterom, lector Watermanagement NHL)
  - Duurzame Innovatie en kenniseconomie (Simon Tijssma, provincie Fryslân)
- 14.30 uur Presentaties Kunstprojecten Passages:
  - Het principe van Huygens (Woud van

Woudenberg, Engineering NHL)

- Kunstproject Stereoscopie (Martin van den Oever, stereofotograaf m.m.v. Werner Zuurbier; Multimedia design, NHL)
- Driedimensionaal vormgeven/Spridon-principe (Rinus Roelofs, beeldend kunstenaar)
- Varen op zonne-energie (TCNN m.m.v. Siem Jansen)
- Ontwerp vouwhal (onder voorbehoud)
- Kunst ism het TCNN: Arno Gielen
- 14.30 uur (Auditorium) Lezing Vredeman de Vriesprijs: 'Vormgeving, hier en nu' door Kees Dorst, TU Eindhoven/ auteur van het boek Understanding Design
- 15.15 uur Afsluiting en presentatie boek Passage
- 15.45 uur Muzikaal en theateraal intermezzo
- 16.00 uur Uitreiking Vredeman de Vriesprijs voor Vormgeving) door Bertus Mulder, Gedeputeerde Cultuur van de provincie Fryslân
- 16.30 uur Borrel

Avondprogramma (facultatief)

Deelnemers kunnen 's avond blijven dineren bij de Hotelmanagement Opleiding van de CHN, die voor deze speciale gelegenheid een creatief culinair arrangement heeft samengesteld.

Aanmelding

Kosten voor de deelname aan het Symposium bedragen € 95, inclusief lunch en borrel en boek Passage, doch exclusief het creatief-culinaire (netwerk)diner. De kosten voor het diner bedragen € 17,50 + € 7,50 (wijnarrangement).

Opgave bij: info@sprezzatura.org
Aanmelden s.v.p. vóór 1 september 2005. Na aanmelding ontvangt u een bevestiging. Daarmee is uw inschrijving definitief. Indien u onverhoopt verhinderd bent is het mogelijk een collega te laten deelnemen.

Boven:

Nieuwe entree met parkeerterrein voor Groot Vijversburg. (Ontwerp toegankelijk door Irene Drooglever Fortuyn, 2004).

Links:

Kunstwerk De Kelk van R.W. van de Wint (2003) geplaatst in de nieuw aangelegde oevertuin van Groot Vijversburg.

ORGANISATIE

Stichting Beeldenpark Vijversburg
p/a Stiensersstraat 3
8917 CE Leeuwarden
www.vijversburg.nl

PROJECTUITVOERING

Sprezzatura (Cor Wetting)
telefoon 058 21 53 412
fax 058 21 60 007
www.sprezzatura.org
info@sprezzatura.org

ADRES BEELDENPARK

Bos van Ypeij
(Park Vijversburg)
Swarteweisein
9255 JB Tytsjerk

MET STEUN VAN:

- Provincie Fryslân
- Mondriaan Stichting
- Stichting vsb Fonds
- Stichting Prins Bernhard Cultuurfonds
- Stichting Je Maintiendrai
- Gemeente Tytsjerksteradiel
- Rabobank
- Technologie Centrum Noord Nederland
- Noordelijke Hogeschool Leeuwarden
- Van Hall Instituut
- Christelijke Hogeschool Noord Nederland

TENTOONSTELLING passages

Exposanten:

Henk Alkema

Tjeerd Alkema

Jos de Bruin

Dániel Erdély

Felix Hess

Hans Heijdeman

Vincent Icke

Lawrence Malstaf

Timo Mank

Martin van den Oever

Rinus Roelofs

Remko Scha

Kenneth Snelson

Luc Souren

Dirk van Weelden

In de zomer van 2005 wordt in het Bos van Ypeij de tentoonstelling Passages gehouden. Het is de vijfde achtereenvolgende tweejaarlijkse tentoonstelling die op het landgoed plaatsvindt, met deze keer als thema kunst en wetenschap. De tentoonstelling toont geen losse kunstobjecten in de traditionele zin; de kunstwerken kunnen beter worden omschreven als passages waarbij de toeschouwer zelf onderdeel is van het kunstwerk.

Symposium Passage

Creatieve uitdagingen stadsregio Leeuwarden

In Nieuwsbrief 1 werd aangekondigd dat op 15 september 2005 een symposium als afsluiting van de tentoonstelling Passages zou worden georganiseerd. Inmiddels zijn de voorbereidingen voor dit symposium in volle gang en is het programma grotendeels rond. In deze nieuwsbrief is het programma (met enige voorbehouden) opgenomen en bestaat er tevens de mogelijkheid om zich aan te melden voor deelname aan het symposium.

Onderstaand wordt ingegaan op de achtergronden en toedracht van het symposium en de meervoudige betekenis van het begrip Passage. Het begrip Passage kan vanuit de volgende drie invalshoeken worden geduid: in geest, ruimte en tijd.

Meeting of minds

Het symposium Passage vormt de afsluiting van de tentoonstelling Passages die ontwerpen toont van kunstenaars en wetenschappers, die met steun van kennisinstellingen en bedrijven tot stand zijn gekomen. Er is hierbij geen sprake van de realisering van kunstobjecten in de meer traditionele zin, maar van passages die zijn ingebed in de landschappelijke structuur van het landgoed, waarbij de bezoekers worden geconfronteerd met een drempelervaring. De tentoonstelling is de vijfde in een tweejaarlijkse reeks en kenmerkt zich net als de voorgaande manifestaties door een wisselwerking tussen kunst en andere disciplines, zoals theoretische uitgangspunten geënt op de natuur (Natura Artis Magistra, 1997), de relatie met literatuur (De Boot van Dionysos, 1999), theorieën over schaal en maat (Schaal en Maat, 2001) en kinetica (Art in Motion, 2003). Veel van de exposanten begeven zich hierbij

Nieuwsbrief 2005

Nummer 2

Bos van Ypeij, Tytsjerk

25 juni – 18 september 2005

op het grensvlak van beeldende kunst, architectuur, wetenschap en techniek. Voor een deelverklaring van het begrip passage, dat duidt op het overschrijden van een grens tussen uiteenlopende disciplines, is in de genoemde vroegere tentoonstellingen de kiem gelegd. Deze 'meeting of minds' komt met de tentoonstelling Passages thans nog nadrukkelijker in beeld. Tenslotte geeft de tentoonstelling zelf aan het begrip passage een verdere inhoudelijke verdieping door een essay van de auteur Dirk van Weelden (tevens exposant) waarbij het antropologische begrip rite de passage wordt vertaald naar de tentoonstelling en het landgoed. In het tentoonstellingsconcept is een verbinding gelegd met de artes liberales (de zeven vrije kunsten) waarbij wordt teruggegrepen naar de tijd dat kunst, wetenschap en techniek nog een eenheid vormden. De tentoonstelling beoogt de uit elkaar gegroeide disciplines weer te herenigen, met een bijzonder oog voor het creatieve proces: Kunst en wetenschap worden beide gekenmerkt door onderzoek en experiment. Deze synergetische waarde is een belangrijk onderwerp dat tijdens het symposium aan de orde komt.

Winnend prijsvraagontwerp voor een nieuwe uitkijktoren voor het uitbreidingsgebied Groot Vijversburg van Next Architects, 2003.

Kunst en landschap

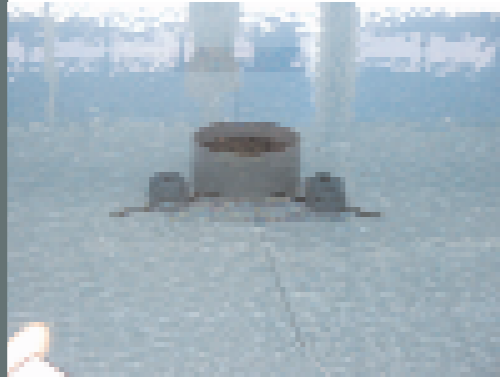
Naast een passage in de geest, is er sprake van een passage in de ruimte. De tentoonstellingen in het Bos van Ypeij hebben een laboratoriumfunctie vervuld in het denkproces over de toekomst van het landgoed. Gelijk opgaand met de tentoonstellingen is vanaf 1997 gewerkt aan de plannen tot uitbreiding van het landgoed. Hierbij staat een culturele invulling op de voorgrond. De eerste fase van de herinrichting van het landgoed met een eerste uitbreiding is thans een feit. De grote uitbreiding waarbij het landgoed uiteindelijk zal worden verdubbeld, zal in de toekomst ter hand moeten worden genomen. De eerste plannen in de vorm van een basisstructuur zijn hiertoe inmiddels in concept ontwikkeld. Voor de wijze waarop kunst en landschap met elkaar in verbinding moeten worden gebracht, is een concept ontwikkeld dat kan worden gedefinieerd als een programma voor 'contextuele kunst', waarbij de kunst in relatie staat tot de ruimtelijke kwaliteiten, de tijd en de interdisciplinariteit. De realisering van een kunstwerk in de vorm van een rite de passage geënt op de centrale zichtlijn van het landgoed waarbij het element water een belangrijke rol speelt, is hiervan een mogelijk onderdeel.

Toekomstperspectief

De tentoonstelling Passages markeert verder de overgangssituatie (de drempel naar) een nieuw toekomstperspectief. Met de (met inbegrip van Passages) gehouden tentoonstellingen wordt er een proces van 10 jaar afgesloten, waarbij de balans moet worden opgemaakt voor de wijze waarop kan worden gekomen tot een meer structurele voorziening voor kunst en cultuur. Het symposium aan het slot van de tentoonstelling zal hieraan in het bredere perspectief van de stadsregio aandacht besteden.

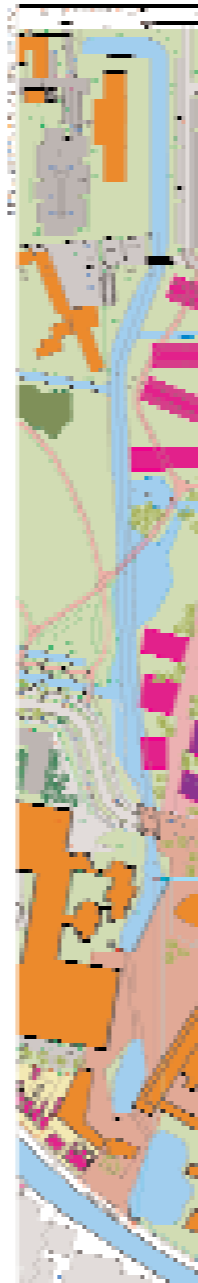
Stadsregio Leeuwarden

De (tentoonstellings)passages zijn in nauwe samenwerking tot stand gekomen tussen kennisinstellingen in Leeuwarden en het bedrijfsleven. Vanuit de opleidingen Bouwkunde, Engineering en Multimedia van de NHL en met steun van het TechnologieCentrum Noord-Nederland zijn diverse projecten ontwikkeld en mogelijk gemaakt. De relaties tussen de kennisinstellingen in Leeuwarden en Vijversburg zijn reeds in 2003 in gang gezet bij de ontwikkeling van o.a. een digitale waterklok en de organisatie van een symposium over kunst, beweging en techniek onder de titel Meeting of Minds. Dat Vijversburg een duidelijke relatie heeft met de Stadsregio Leeuwarden blijkt verder uit het feit dat door de uitbreidingsplannen van het landgoed naar

^ Het Principe van Huygens, ontwerp van Vincent Icke. Proefneming door de Afd. techniek van de NHL in het park.

< Het voor het kunstwerk benodigde prototype dat ontwikkeld is door de NHL. Proefneming in het zwembad van Stiens.

Groot Vijversburg het park voor een deel ook in de gemeente Leeuwarden komt te liggen. Het park wordt bovendien jaarlijks bezocht door ca 100.000 bezoekers, waarvan de helft uit Leeuwarden afkomstig. Vijversburg grenst verder aan het recreatiegebied De Groene Ster en is onderdeel van een aangesloten recreatieve en ecologische zone. Vanuit dat perspectief zijn er vergaande besprekingen met de gemeente Leeuwarden gevoerd om het landgoed verder te integreren in deze stadsregionale zone, waarbij mogelijkerwijs Leeuwarder gebied aan het landgoed wordt toegevoegd en er een doorlopende fietsverbinding en een ontsluiting aan de westkant van het landgoed wordt mogelijk gemaakt. Functies in Groot Vijversburg die een stadsregionaal stempel hebben zijn de plannen voor de realisering van een drijvend podium en de bouw van een nieuwe belvédère waarvoor Next Architects uit Amsterdam een (winnend) ontwerp heeft gemaakt. Beide objecten komen op het grondgebied van de gemeente Leeuwarden te staan. Door de ontwikkeling van de plannen naar Groot Vijversburg waarbij kunst en cultuur een cruciale inbreng hebben, wordt het landgoed verder een voorziening van minimaal stadsregionaal niveau, waarbij wordt gestreefd naar een voorziening die in Noord-Nederland kan worden aangemerkt als een basisvoorziening van nationale betekenis.

Creative uitdagingen Stadsregio

In het rapport 'Creatieve pijler onder de Noord-Nederlandse economie?!' dat is uitgevoerd in opdracht van het VNO-NCW Noord (januari 2005) wordt gesteld dat een bruisend cultureel klimaat bepalend is voor de aantrekkelijkheid en beeldvorming van een regio als (inter)nationaal aansprekende vestigingslocatie. Gesteld wordt in het rapport dat het van groot belang is voor een economische

Structuurschets Groot Vijversburg (Buro 14) met ruime waterpartijen. Belangrijk uitgangspunt is de zichtas over water te zien vanuit Landhuis Vijversburg richting het westen (Leeuwarden).
1. Kunstwerk De Kelk in de nieuw aangelegde oertuin
2. Locatie te realiseren drijvend podium
3. Locatie toekomstige uitkijktoren

Afbeeldingen rechtsboven:

Structuurschets waarvan het meest oostelijk gelegen uitbreidingsperceel nader is ingedeeld.

Landgoed Vijversburg met (donker ingekleurde) uitbreidingspercelen. De uitbreidingsgebieden verdubbellen het landgoed naar ruim 30 ha.

Afbeelding linkerpagina: Uitsnede uit het masterplan kenniscampus. Op de tekening loopt van oost naar west het water Oude Meer dwars door het kenniscampusgebied. De Oude Meer staat in verbinding met de Dokkumer Ee (onderaan de schets) en wordt op diverse punten verbreed, waardoor er waterpartijen ontstaan. Het water vormt een belangrijke zichtas door het gebied.

ontwikkeling dat de (creatieve) kwaliteiten van het Noorden worden gepromoot. Met name steden als Groningen en Leeuwarden moeten de 'place to be', worden voor de creatieve klasse. Overheid, bedrijfsleven en intermediaire organisaties moeten dit item nadrukkelijk meenemen in hun actieplannen. Tijdens het symposium zullen in een paneldiscussie succesvolle plannen en samenwerkingsprojecten worden geïnventariseerd onder de noemer 'Agenda voor de toekomst: Leeuwarden als creatieve stadsregio'. Als sterke punten voor de Stadsregio die nu reeds kunnen worden ingebracht gelden de ruimtelijke kwaliteiten en de sterke concentratie van kennisinstellingen. Genoemd kunnen worden de twee unieke uitbreidingslocaties van de Kenniscampus en Groot Vijversburg. De kenniscampus wordt gevestigd in een uniek stedelijk gebied (stadsparklandschap) binnen een stadsschilwijk van een grote stad waarvan in de Nederlandse context weinig of geen vergelijkbare voorbeelden zijn te vinden. Hetzelfde geldt voor Groot Vijversburg dat als landgoed zal worden verdubbeld naar 30 ha en voor Nederlandse begrippen eveneens geldt als een uniek gegeven. 'Water' is ruimtelijk een belangrijk structuur- en beeldbepalend element en aandachtspunt in Fryslân. Plannen als de Blauwe Diamant,

Digitale waterklok, ontwerp Rinus Roelofs, realisering Hoekstra Suwald en de Afdeling Techniek (engineering) NHL. Te bezichtigen tijdens de tentoonstelling Art in Motion, 2003.

Leeuwarden Waterstad en een instituut als Wetsus accentueren dit. Tussen Kenniscampus en Groot Vijversburg kunnen dienaangaande enkele denkbeeldige lijnen worden getrokken. Zowel in de uitbreidingsplannen voor Groot Vijversburg als in het masterplan voor de kenniscampus (Rengersparkgebied) wordt aan water als ruimtelijk element een grote waarde toegekend. Verder kan vanuit het streven van de gemeente Leeuwarden om de otter terug te laten keren in de stadsgracht er een directe waterverbinding worden gelegd tussen het Groene Stergebied waarvan de Aqua Zoo en het Bos van Ypeij deel uitmaken. Ook kan worden gewezen op de verbetering van de waterverbindingen in de Stadsregio waardoor vanuit de Kenniscampus rechtstreeks naar het Landgoed Vijversburg kan worden gevaren of geschaatst.

De Elfstedentocht is ook binnen de stadsregio een niet weg te denken fenomeen getuige de te houden Zonneboot race in 2005 (workshoponderdeel van het symposium) en de betegelde Elfstedtenbrug, een kunstwerk met een sterke betrokkenheid van Tichelaar uit Makkum (Jan Tichelaar, directeur van het keramiekbedrijf, deelnemer aan de paneldiscussie van het symposium). De relatie tussen kunst, landschap en water komt verder aan de orde door de realisering van waterkunstwerken in het Bos van Ypeij (Digitale waterklok van Rinus Roelofs en Het Principe van Huygens van Vincent Icke, beiden in nauwe samenwerking met de afdeling Techniek van de NHL).

Vormgeving

Omdat aan de vormgeving terecht in toenemende mate een economisch belang wordt toegedicht, komt met de uitreiking van de Vredeman de Vriesprijs, de provinciale prijs voor vormgeving en architectuur, met daaraan gekoppeld lezingen en tentoonstellingen ook het vormgevingsaspect expliciet in beeld tijdens het symposium.